

Стеван Христић

Балет

ОХРИДСКА ЛЕГЕНДА

„Увек сам тежио да моја уметност буде схватљива и блиска што је могуће ширем слоју слушалаца. Али то ни у ком случају нисам желео да постигнем по цену уметничког квалитета. Под другим условима, у другом времену, ја чиним оно исто што и Мокрањац.“

Стеван Христић

Ана Ђурић, Андреј Колчеру и балетски ансамбл

Стеван ХРИСТИЋ

ОХРИДСКА ЛЕГЕНДА

балет у четири слике

Либрето, по народним мотивима: Стеван ХРИСТИЋ

Кореограф и редитељ: **Владимир ЛОГУНОВ**, к.г. (Београд)

Диригент: **Александар КОЈИЋ**

Сценограф: Саша СЕНКОВИЋ

Костимографкиња: Мирјана СТОЈАНОВИЋ МАУРИЧ

Дизајнер светла: Марко РАДАНОВИЋ

Улоге:

Биљана, Бисерка:..... Ана Ђурић / Катарина Кљајић, Лана Стојановић, Олга Аврамовић

Марко: Андреј Колчериу / Самјуел Бишоп, Милан Иван, Тома Крижнар

Везир: Самјуел Бишоп / Милан Иван, Андреј Колчериу,
Александар Бечварди, Тома Крижнар

Султан: Иван Ђерковић / Бојан Раднов

Иван, младожења: Милан Иван / Зоран Трифуновић

Звезда Даница: Сања Павић / Луиз Дикре, Катарина Зец, Мелиса Брођин

Праћиле Звезде Данице: Милица Јелић, Верица Козарев Клариди, Бојана Митић,
Марија Трифуновић / Олга Врбашки, Јелена Дангузов,
Луиз Дикре, Катарина Зец, Ајака Саито, Хана Салак,
Христина Станковић, Лана Стојановић, Ивана Трпчевић

Биљанина мајка: Мирјана Дробац / Јелена Вукадиновић

Биљанин оца: Иван Ђерковић / Бојан Раднов

Иванова мајка: Биљана Бабијановић / Ивана Прибић

Иванов оца: Ранко Лазиди

Деверуша:.....Јелена Вукадиновић / Ирена Месарош, Надежда Салак

Румунска иџра:.....Катарина Кљајић / Мина Радовић, Милена Кркотић,
Луиз Дикре, Рајна Ремовић

Бујарска иџра:Лана Стојановић / Мина Радовић, Јана Черепанова, Рајна Ремовић

Грчка иџра:Олга Аврамовић, Давид Груосо / Соња Батић, Катарина Зеџ,
Мелиса Брођин, Александар Бечварди

Маркови џријашељи:.....Донато Давид Груосо, Тома Крижнар

Соло одалиска:.....Дуња Лепуша / Мина Радовић, Милена Кркотић

Девејке у харему (одалиске): Мелиса Брођин, Олга Врбашки, Јелена Дангузов, Луиз Дикре, Катарина Зеџ, Милица Јелић, Миња Јокановић, Вериџа Козарев Кларић, Бојана Матић, Бојана Митић, Рајна Ремовић, Ајака Саито, Милана Самарџић, Христина Станковић, Марија Трифуновић, Ивана Трпчевић, Теодора Шпер / Весна Бишоп, Соња Гаврилов, Марија Јанковић, Хана Салак, Јана Черепанова

Језерске виле (русалке): Соња Батић, Мелиса Брођин, Олга Врбашки, Јелена Дангузов, Луиз Дикре, Катарина Зеџ, Миња Јокановић, Милена Кркотић, Бојана Матић, Мина Радовић, Рајна Ремовић, Ајака Саито, Хана Салак Милана Самарџић, Лана Стојановић, Јана Черепанова / Соња Гаврилов, Марија Јанковић, Дуња Лепуша, Ивана Трпчевић, Теодора Шпер

Јаничари: Наојуки Аџуми, Александар Бечварди, Александар Ђурђевић, Марко Иван, Тома Крижнар, Ђулио Милите, Бојан Раднов, Иван Салонски, Никола Стаменовић, Зоран Трифуновић

Нарог: Весна Бишоп, Мелиса Брођин, Олга Врбашки, Јелена Дангузов, Луиз Дикре, Катарина Зеџ, Милица Јелић, Миња Јокановић, Бојана Митић, Мина Радовић, Рајна Ремовић, Ајака Саито, Хана Салак, Милана Самарџић, Марија Трифуновић, Ивана Трпчевић, Јана Черепанова, Теодора Шпер, Наојуки Аџуми, Александар Бечварди, Донато Давид Груосо, Александар Ђурђевић, Марко Иван, Милан Иван, Тома Крижнар, Ђулио Милите, Бојан Раднов, Иван Салонски, Никола Стаменовић, Зоран Трифуновић / Соња Гаврилов, Марија Јанковић, Христина Станковић

Сџаиџисџи: Ненад Вуковић, Стефан Микан, Мирослав Стојиљковић, Владислав Шегуљев

Учествују: Балет, Хор и Оркестар Опере СНП-а

Хор припремила: Весна Кесић Крсмановић

Концертмајстори: Владимир Ђуковић, Сергеј Шаповалов

Репетитори: Оксана Сторожук, Маја Грња, Весна Бркић, Бранка Глигорић

Консултант за народну игру: Душан Милосављевић, к.г. (Београд)

Балетски педагог: Владимир Шувалов, к.г. (Украјина)

Корепетитори: Золтан Гајдош, Дејан Бркић

Тонски сарадник: Предраг Петрушевски

Инспицијенти: Тања Цвијић, Иван Свирчевић

Сараднице сценографа: Невена Ковачевић, Александра Жепинић, Емилија Нађ и Ана Бокан,
студенткиње Академије уметности Нови Сад - Дизајн ентеријера

Асистенткиње костимографкиње: Радмила Несторовић, Ивана Ђеран

Асистенткиња сценографа: Надица Даниловац

Видео бим: Ђорђе Верначки, Срђан Миловановић

Мајстор светла: Ђорђе Бедов

Декор, костими и остала сценска опрема израђени у радионицама Српског народног позоришта.

Прво извођење: 28. новембра 1947, НП Београд (1933. само један чин)

Прво извођење у СНП-у: 20. априла 1951.

Премијера: субота, 30. октобра 2021, сцена „Јован Ђорђевић“, 19.00

Реприза: 2. новембра 2021.

Представа траје око два сата са једном паузом (после II слике).

фото: САНУ

Стеван ХРИСТИЋ, композитор и диригент
(Београд, 19. VI 1885 – Београд, 21. VIII 1958)

Животи и рад

Образовање стекао је у Београду повремено боравећи ван земље – тамо где је његов отац био посланик Краљевине Србије. Почетком XX века у Бечу је учио виолину код Петра Стојановића, а по повратку у Београд похађао је музичку школу. Завршивши реалну гимназију, уписао се на студије музике (компоновање и дириговање) у Лајпцигу (1904–1908). Још пре него што је дипломирао, истакао се музиком за комад Милорада Петровића *Чучук Сјана*, који је изведен у НП у Београду 20. IX 1907. На завршетку студија компоновао је симфонијску фантазију за виолину и оркестар. Радећи потом као професор солфеђа у Богословији у Београду, од Архијерејског сабора је добио стипендију да у току 1911. и 1912. у Паризу и Риму проучава црквену музику. Непосредан резултат ове специјализације је ораторијум *Васкрсење* (текст Драгутина Илијћа), изведен у Београду 1912. После учешћа у балканским ратовима, у сезони 1913/14. био је ангажован у београдском НП као диригент. Први светски рат је провео у Немачкој (био је ожењен пијанисткињом, колегиницом са Лајпцишког конзерваторијума). На дужност диригента у НП Београд вратио се 1919. и у раздобљу од 1925. до 1934. био је директор Београдске опере. Један је од оснивача и директор (1923) Београдске филхармоније, а учествовао је и у оснивању београдске Музичке академије (1937) и био један од њених првих професора, а 1943. и њен ректор. Године 1948. изабран је за дописног а 1950. за редовног члана Српске академије наука и уметности. У новооснованом Савезу композитора Југославије био је председник (1951) и више пута председник Удружења композитора Србије. [...] Као руководилац музичких установа и као извођач задужио је Београд и целу земљу приказивањем многих дела домаће и светске музике. [...]

Христићево музичко опредељење ишло је у сусрет музичком театру. Компоновао је опере *Сушон* и *Еквиноцио* по Иви Војновићу и *Нечистију крв* по Бори Станковићу. [...] Написао је и музику за десет страних драмских комада (од чега пет Шекспирових) и за десет домаћих драма или драматизација: *Хамлеј*, *Бура*, *Ошело*, *Краљ Лир*, *Зимска бајка*, *Уријел Акосија*, *Фауси*, *Круи кредом*, *Ђаволов ученик*, *Уображени болесник*, *Чучук Сјана*, *Сунце*, *Лазарево васкрсење*, *Госиођа са сунцокрејом*, *Смрти Сшефана Немање*, *Урошева женидба*, *Смрти Уроша V*, *Кошијана*, *Јован Владислав* и *Вечии младожења*. Сви ови комади су извођени у НП у Београду, а *Вечии младожења* са његовом музиком и у НП Дунавске бановине 1940.

Христићева Лејенга

По стилу, Христић се једним делом свог опуса налази у оквирима космополитског, импресионистичког и позноромантичарског, што је резултат његове привржености француским и италијанским композиторима и опчињености Дубровником Иве Војновића и Јована Дучића, за чији је *Дубровачки реквијем* написао музику. Импресионизам и касни романтизам основа су и оном другом и коначно доминантном делу Христићевог стварања, области музичког национализма, на коју је указала музика *Чучук Сијане*, а дефинитивни печат дала **Охридска лејенга**, први српски и у неким елементима непревазиђени национални балет и у ширим европским оквирима. Прва, једночина верзија **Лејенге** изведена је 5. IV 1933 (кореограф и главна женска улога Нина Кирсанова); друга, четворочина верзија приказана је 28. XI 1947, такође у београдском НП (кореограф Маргарита Фроман), а гостовала је и у Единбургу 1951. Овај балет извођен је на свим југословенским сценама, па је и у СНП-у у Новом Саду имао неколико премијера: **1951, 1953, 1961.** и **1981.** Постављан је и у иностранству: у Москви (1958), а касније у Плзењу (Чешка) и у Битому (Пољска) и свугде га је у својству диригента пратио и његов творац. Значај овог балета је вишеструк: осим музичког и кореографски – у смислу спајања балетске технике и лексике народних игара са Балкана. Писац сценарија/либрета прве верзије је њен инспиратор – балетмајстор београдског Народног позоришта Александар Фортунато, а друге верзије сâм композитор.

Надежда Мосусова, *Из Енциклопедије СНП*

О сценским извођењима

... послератна *Охридска лејенга* прошла је кроз три фазе. Прва фаза, поставка М. Фроман, стилизовани фолклор у првом и четвртој чину, негде пантомимске сцене између игара, негде прокореографирана континуирана радња. Други чин класика, трећи дивертисман, сем код Млакаревих и Хорвата, где се све слило кроз продубљени садржај у једну целину. Друга фаза кроз балетизирања представа. Сва четири чина на прстима, са великим драматуршким захватима (Парлић, 1966). Трећа фаза, у којој се *Лејенга* опет спушта на полупрсте и цело стопало (са изузетком Вере Костић у Новом Саду, 1981).

Наравно да су сви ти различити приступи имали своје присташе а и своје противнике. У тој другој фази, када се цела *Лејенга* играла на прстима, говорило се о модернизацији представе. Није јасно

зашто би представа била модернија ако се игра у класичним патикама, које су реквизити XIX века. Ради се само о другом приступу делу, о другом укусу тренутка. Па и 1933. први чин *Охридске лејенде* постављен је на прстима, што се 1947. године сматрало неприхватљивим. Свако време има свој императив који диктира и приступ реализацији једне представе. Наравно да много [...] зависи од кореографа, од његове маште и његовог талента да оствари своју визију. Али једно је неоспорно, кореограф мора да схвати партитуру и да се стави у службу композитора. Он треба да остане веран делу, а да ипак не заостане за укусом свога времена...

Ана Радошевић

Из: О сценским извођењима Охридске лејенде Стивана Христића
Београд, Музиколошки институт САНУ, 2017.

Ана Ђурић, Андреј Колчеру и балетски ансамбл

О иџрама

Магију његове музике у *Охридској леџенди* чине игре, које садрже зачуђујући полет мелодијских и ритмичких партија од којих ће направити свиту за концертно извођење, са којом ће наши оркестри обићи свет. То је аутентична музика мотивских моторичних токова, ведрине и оптимизма, животне радости и спонтаности, музика са јасним исцезилираним обликом и избалансираном равнотежом. Нека реска иронија провејава кроз то дело, али у њему затрепери и трагичан смисао. С великим музичким потенцијалом свака од ових игара говори за себе, јасним, недвосмисленим језиком. Оне садрже реминисценцију на народну музику Балканског полуострва, сликају осунчани пејзаж и животно обиље Балкана. Осећа се поуздана рука, веће уметничко искуство, шире схватање ствари и приврженост националним коренима.

Живојин Здравковић

Из: *Шест београдских композиција*, Београд, 1996.

Вољено дело

Христића је рад на *Охридској леџенди* пратио читав живот. Либрето је саставио на основу народне приче коју му је мајка причала у детињству, о девојци са Охрида коју су отели Турци, а она се, да би се спасла, претворила у птицу. Радња балета, заснована на отмици Биљане и њеном избављењу, одвија се у народном и реалистичном амбијенту у I, III и IV слици. Као противтежа драматичности тим сликама, у сценама - очев избор младожење за Биљану, упад и дивљање јаничара, спаљивање села, поробљавање мештана и одвођење у Цариград, знаменитост игара робинја, Маркова јуначка борба - супротстављена је лирика иреалног света вила са језера из II слике. Чудотворна знамења које Марко добија од вила супституишу исцељујућу моћ љубави и снагу за непрестану борбу за слободу, а чије се вредности величају од најстаријих времена, преко усмене традиције и новијих времена синкретизованих форми певања и играња „на народну“. Лајтмотиве за музику је засновао на мелодијама „Пушчи ме“ и „Биљана платно белеше“, творевинама из Мокрањчевих *Десетих руковети* („Песме са Охрида“), а за музику света вила и русалки нашао је прави музички језик за свет бајки, користивши све тековине позног романтизма и музичког импресионизма. Деценијама је *Охридска леџенда* (НП Београд, 1947, кореограф М. Фроман) приказивана на оперско-балетским сценама Загреба, Љубљане, Дубровника, Новог Сада, Сарајева, Скопља, Марибора, Ријеке, на гостовањима у Единбургу (1951, када је страна критика одала признање Христићевом

делу поредећи га са *Усјаваном лејошницом* Чајковског, односно да држи пажњу гледаоца колико и велики балет руског мајстора), Атини (1952), Женеви, Цириху, Салцбургу (1953), Фиренци, Бечу (1955), Москви (Музичко позориште „С. Немирович-Данченко“, 1958, за коју је композитор накнадно компоновао нове делове балета - Пролог, сцену Биљане и Марка из I слике, *Variation A* и *Variation B* из II слике, и допуну почетка IV слике), Каиру (1961), Плзењу, Битому, Визбадену, Барселони (1965). *Охридска лејенда* је одувек привлачила пажњу најбољих кореографа (М. Фроман, М. Олењина, Млакареви, Д. Парлић, В. Костић). И данас се често се изводи у облику свите на програмима радија, ТВ и на концертним подијумима са најпопуларнијим одломцима и играма. *Охридска лејенда* се воли, познаје и носи у себи, увек као део националне културне баштине. ***

Ана Ђурић

фото: А. Рамадановић

Реч кореографа

„Охридска лејенда“ - њосвејџа љубави, слободи и њријайељсџиву

Овај балет сам схватио као што је и композитор Стеван Христић назначио – као балет у четири слике. Пратио сам његове записе о свакој сцени и трудио сам се да их остварим тако да буду јасне данашњем гледаоцу. Кореографија се ослања на класичан балет, што данас недостаје публици. Сматрам да су све сцене у балету битне и с подједнаком пажњом сам им прилазио. То су сцене крај Охридског језера у првој и четвртој слици, пећина у другој, на султановом двору као трећа слика где се играју игре поробљених балканских народа. Трудио сам се да народна игра у кореографији буде заступљена у оној мери колико је то прихватљиво да играчи, који су школовани

на класичној основи балета, ипак осете начин и дух извођења народне игре, као и да однос међу ликовима буде јасан и разумљив.

Кореограф увек утиче својим радом на промену. Он може да и негује класични израз и да има иновативни приступ у кореографији, али да не заостаје за укусом времена, да обрађује вечне теме као што су љубав и слобода као универзалне вредности. Сигурно је да ће савремени гледалац уживати у лепоти и бајковитости овог балета.

Имао сам срећу да у подели буду изузетни балетски уметници Српског народног позоришта Ана Ђурић, Андреј Колчерију, Самјуел Бишоп, али и подмлађени балетски ансамбл. Ауторски тим предводи диригент Александар Којић, који је изузетан стручњак и познавалац дела Стевана Христића, а ту су костимографкиња Мирјана Стојановић Маурич, сценограф Саша Сенковић и репетитор Оксана Сторожук која је, као првакиња Балета, својим богатим знањем и искуством допринела да играчи следе моју идеју. Допринели су и остали чланови репетиторског тима Маја Грња, Бранка Глигорић и Весна Бркић.

Желео бих да захвалим дирекцији Балета и свим сарадницима који су ми помагали на стварању нове представе, а посебно првацима, солистима и ансамблу, као и директору Балета Тонију Ранђеловићу.

Ана Ђурић и Андреј Колчериу

Нарочиту захвалност дугујем маестру Александру Којићу који ми је помогао да боље разумем Христићеву музику и лакше приступим кореографским решењима.

Нову *Охридску лејенду* посвећујем и свим својим пријатељима који су били на мом почетку и подржали ме да истрајем. Њима дугујем захвалност за све што сам као кореограф урадио у својој досадашњој каријери.

Владимир Логунов,
кореограф и редитељ

Кореографије Логунова у СНП-у:

Кармина бурана Орфа, *Болеро* Равела и *Кармен свита* Бизе–Щедрина 1992; *Серенада* Чајковског 1993; *Поема о љубави* Вангелиса и *Предсмртна љубавна њесма* Дивјаковића 1996; *Кошћана* Коњовића 2001; *Лабудово језеро* 2008, *Уставана лејошница* 2013. и *Крцко Орашчић* Чајковског (извођено само у Мексику) 2014.

О кореографу

Владимир ЛОГУНОВ, кореограф, редитељ и балетски педагог, рођен у Београду, 28. VII 1942. Истакнути солиста београдског Балета, кореограф који је постављао балетске представе у Београду, Новом Саду, Љубљани, Сплиту, Загребу, Сарајеву, Скопљу, на Кипру, у Сиракузи, у Мексику, професор и кореограф у београдској Балетској школи „Лујо Давичо“. Балетско школовање је отпочео у Сплиту у Студију Миле Катић, што му је дало сазнање да је балет његово животно усмерење. Лепота балетске игре повукла га је на пут уметности која тражи много одрицања и напора, али обећава потпуно остварење личности и задовољство да се покретом, игром, телом, изразе емоције и хтења. Дипломирао 1964. у Балетској школи „Лујо Давичо“ у класи велике и незаборавне Нине Кирсанове. Одмах је ангажован у балетском ансамблу НП Београд, где је остварио низ запажених солистичких и значајних карактерних улога: Корелијус (улога за коју је добио награду за најбоље уметничко остварење 1979), Миракл, Дапертуто, Ротбарт, Карењин... Своју прву кореографију *Форма viva* А. Вивалдија, урадио је за НП Београд 1974. године, а након студија на московском ГИТИС-у, где је специјализирао кореографију и педагогију, следе балети: *Лицијарско срце* 1980, *Дон Кихот* 1988, *Кармен* 1990. и *Усџавана лејошница* 1995; урадио је кореографије и за оперске представе у Београду, Љубљани, Загребу, Сплиту, Новом Саду.

На Југословенском балетском такмичењу у Новом Саду освојио је више награда за кореографије: *Грана без лишћа* Малера (бронзана медаља), *Валцер* Хачатуријана (сребрна), *Цвети с најуклој зига* Сибелијус–Баха (бронзана). Био је члан жирија Интернационалног балетског такмичења у Варни 2008. и 2010. Добитник је најзначајнијих награда и признања: Заједнице музичких и балетских педагога Србије; „Димитрије Парлић“ УБУС-а за представу *Др Џекил и мисџер Хајг*; Награда УБУС-а за животно дело; Национално признање за допринос култури Србије; Златни Беочуг, за допринос у развоју културе Србије (2015); Печат НП Београд (2016); Плакета НП Београд, највеће признање које овај национални театар додељује признатим уметницима (2018); Златна медаља Републике Србије за допринос култури (2021).

Био је шеф и уметнички руководилац Балета НП Београд (од 1979/80. до 1985/86). Од 2012/13. до 2015/16. био је директор Балета СНП-а.

Владимир Логунов, уметник лирских и играчких снова

„Логунов због богатства и разноврсности свога опуса има посебне заслуге за развој уметничке игре у Србији и нашем региону. Он је студиозно постављао дела традиционалног балетског репертоара, а и ауторске играчке представе савременијег, неокласичног опредељења. Његове ауторске кореографије се одликују музикалношћу и лиризмом у различитим играчким стиливима, што поставке његових целовечерњих представа и камерних дела чини занимљивим публици и стручњацима. Оне имају педагошку вредност и за извођаче, посебно за млађе, који почињу да граде своју уметничку каријеру.

Преко четрдесет целовечерњих и камерних кореографских дела за позоришну и телевизијску балетску сцену (...), уз плесне делове из познатих опера, сведочи о упорном и плодном раду Логунова, што је овенчано најзначајнијим наградама.

Владимир Логунов после пет деценија професионалног уметничког деловања – од 1964. до 2014. године – гледа са искреном радозналешћу у будућност.“

Милица Зајцев

Зборник Матице српске за сценске уметности и музику, Нови Сад, 2014.

Балетски ансамбл

Самјуел Бишоп

фото: Е. Мемедовски

Бес̄рекорно музичко ш̄кање

Постоји веома много разлога због којих балет Стевана Христића *Охридска лејенда* носи епитет највећег и најзначајнијег балетског остварења наше музичке баштине. Постоји исто тако безброј разлога због којих су страни музички критичари, при сваком од многобројних гостовања, хвалоспевима обасипали музику нашег композитора. Разлози безбројни, због којих је у првих двадесет година од премијере, „Легенда“, само у Народном позоришту у Београду, изведена више од 300 пута. Број импозантан, данас незамислив и недостижан... И увек пред пуним гледалиштем.

Много разлога има због којих се нове генерације музиколога, композитора, диригената, васпитавају, уче и кале на Христићевом бес̄рекорном музичком ткању. Безброј разлога због којих са поносом можемо рећи да имамо дело достојно других ремек-дела светске музичке литературе... И ни један једини разлог због којег је Нови Сад чекао 40 година на поновно извођење. Пандемија није оправдање за претходних тридесет девет. Добродошли на премијеру нашег најзначајнијег балетског остварења!

Александар Којић, диригент

О дириџенту

Рођен у Новом Саду. После завршених основних и специјалистичких студија дириговања на Факултету музичке уметности у Београду, усавршавао се на неколико различитих мајсторских курсева: у Београду, Бечу, Мајнцу, Утрехту, на курсевима хорског дириговања и на радионицама за стару музику. Од 2010. године је диригент у Опери СНП-а, а од 2012. до 2014. био је директор Опере. Поред стандардног оперског репертоара, доказао се и на пољу модерне опере. У протеклих неколико година гостовао је у ХНК у Загребу и ХНК Ивана пл. Зајца у Ријечи, Сегединској опери, Театру опере и балета у Краснојарску. У септембру 2017. усавршавао се у Равени (Италија), на мајсторском курсу за италијанску оперу који је водио Рикардо Мути. Диригује представама са актуелног репертоара Опере и Балета СНП-а. Награђиван је Годишњом наградом СНП-а за дириговање опере *Ликова дама* Чајковског 2012, за праизведбу опере *Милева А. Вребалов* 2012, за *Гала концерти* поводом 150. годишњице рођења Р. Штрауса 2015, за редакцију партитуре и дириговања концертним извођењем опере *Кнез Иво од Семберије* И. Бајића, поводом обележавања 100 година од смрти композитора, 2016.

Садржај

Прва слика - Село у околини Охрида. Воћњак богатог домаћина, оца Биљаниног. Сељани, момци и девојке весело раде. Док Биљана ради, Марко, леп, млад али сиромашан сељак у служби код Биљаниног оца, из даљине је усхићено посматра.

Чује се свирала па понеки гледају у правцу одакле допире звук. Момци и девојке се весело хватају у коло. Биљанин отац прекида игру и строго прекоревља младе што су напустили посао. Улази у дом, а млади невесело продужују са послом. Биљана се загледала у даљину, сетна је и замишљена, а Марко је с љубављу посматра, па позива момке на игру. Придружују се и нове групе и игра се све раздраганије развија; у центру су Биљана и Марко.

Момци и девојке полако скупљају напуњене корпе и одлазе. Заљубљени Марко и Биљана остају сами, срећни су заједно али и тужни, јер да им Биљанин отац неће лако дати благослов да се венчају...

Отац саопштава Биљани своју намеру – удаће је за богатог младића Ивана, који ће убрзо доћи да је проси. Биљана, поражена и очајна, моли га да је не даје Ивану, али он остаје непоколебљив. Забринута мајка долази из куће, а љутит отац одлази. Биљана тихо плаче, а мајка је нежно теши.

Музика из даљине наговештава долазак просаца. Окупља се народ, отац и мати са Биљаном дочекују просиоце. Стижу Иван и његови родитељи. Иван игра и сватовском колу се сви придружују. Биљанин отац даје руку своје кћери Ивану. Сви улазе у кућу на гозбу и весеље, а Марко остаје сам. Биљана убрзо излази из дома и опрашта се са Марком. Сунце већ залази, житно поље је обасјано последњим сунчевим зрацима. Марко је скрхан болом. У дому се осветљава, чују се ударци у бубањ. Облаци замагљују месечину, као да наговештавају неку опасност...

У даљини се чује марш јаничара. Они упадају у село и настаје борба. Одводе људе у ропство, спаљују село. На прагу дома своје невесте Биљане гине младожења Иван, док је бранио улаз у кућу. Јаничари одводе Биљану која се очајнички брани, док рањени и немоћни отац и мати гледају како им кћер одводе. Пролази поворка заробљеног народа и одред јаничара, а Марко стиже прекасно.

Друга слика - На обали Охридског језера налази се велика стена са невидљивим улазом у пећину. Чаробна месечина обавија предео прозračном, једва осетном магловитом копреном, а језеро блиста. Иза шибља и трске, појављују се русалке и започињу игру на месечини. Појављује се Бисерка. Оне са чуђењем гледају у даљину. Полако им се приближава Звезда Даница са осталим звездама – за њима иде Марко. Звезда Даница га показује Бисерки и прича јој његову судбину. Бисерка жели да се са њим опроба у њеној игри па ако се он снађе, она ће му помоћи. Марко, мислећи на Биљану и њихову будућу срећу, прихвата.

Бисерка и Марко играју, док им се повремено придружују русалке и звезде. Бисерка признаје Марку да изврсно игра и вољна је да му помогне. Дарује му чаробне предмете - ружу и мач помоћу којег ће савладати све непријатеље на своме путу.

Марко занесено игра с мачем који при месечини блиста у његовој руци.

(Пауза)

Трећа слика - Палата султана у Цариграду. Сунце обасјава врт са великим двориштем, у позадини се види Босфор. Чује се марш. Дворјани се окупљају да присуствују дефилеу јаничара и свечаности бирања нових робиња за султанов харем. Стиже султан са свитом, долазе харемске жене и изводе оријенталну игру. Свечаност почиње - отварају је јаничари својом игром. Везир наређује да уђу робови. Пролази поробљени народ, међу њима Румунка, Бугарка, Гркиња и Биљана. Поједине робиње се показују.

Румунска робиња изводи своју живу игру која има трагичан карактер. Румунка, изнемогла и скрхана душевним болом и, чинећи узалудне напоре да продужи игру, повлачи се. Игра Бугарке. И она се очајнички труди да не посустане, али се ипак, као и Румунка, повлачи. Почиње игра Гркиње која евоцира слике из класичне Грчке. Повлачи се, а на њено место долази Биљана.

Биљана игра своју трагичну игру засновану на емоцијама и драматичном изразу судбине. Султан је усхићен и бира Биљану за свој харем. По његовом наређењу је одводе. Биљана је ужаснута, противи се, а у том часу из даљине се чују звуци борбе. Појављује се група стражара која одступа под борбом. Њих потискује Марко. Борба се појачава, Марко је у великој опасности због надмоћности јаничара, али тада се дешава нешто неочекивано. Кулминација борбе престаје када Марко даје Биљани чаробну ружу. Она нестаје, а на њеном месту подиже се бела голубица и на опште запрепашћење Турака, одлеће у небо.

Катарина Кљајић

Четврта слика - Село крај Охрида се обнавља. Рано је јутро, а Марко седи замишљен и тужан. Гледа око себе, надајући се Биљанином повратку, али брзо клоне. Шум лета птице га је пренуо. Приметио је белу голубицу да слеће на дрво. Голубица нестаје, а под дрветом се појављује Биљана која трчи Марку у загрљај. Поново су заједно, заљубљени и озарени. Отац и мати долазе из дома и радосно љубе своју кћи. И суседи журе у село да објаве радосну вест. Народ пристиже, поздрављају се и веселе се. Биљанине другарице се окупљају око ње, ките је цвећем и опремају је. Маркови другови се хватају у момачко коло, ките га цвећем и опремају га, а Марко их позива на игру. По завршетку, Марко прилази својој невести Биљани и родитељи их благосиљају.

Лана Стојановић

Олга Аврамовић и Давид Груосо

Охридска лејенда, „Љорско око“ балетској репертоара СНП-а

(1951–1961–1981–2021)

Као што је Охридско језеро окружено са свих страна високим планинама, тако је и *Охридска лејенда*, то „горско око“ балетског репертоара СНП-а, било увек окружено класичним балетима, великим насловима из светске балетске литературе *Лабудово језеро*, *Којелија*, *Жизела*, *Ромео и Јулија*, оживљено и играно о свечаним догађајима и поводима од значаја за нашу културу и друштво.

Из седамдесетогодишњег корпуса балетских наслова с репертоара Балета СНП-а издваја се *Охридска лејенда* Стевана Христића. Чињенице су следеће: то је **прва целовечерња балетска представа**, изведена тек нешто више од годину дана након формирања балетског ансамбла у Српском народном позоришту и **прво је домаће балетско дело** (и једини Христићев балет) са националном оријентацијом. Много је било важно да такво балетско дело буде постављено како доликује једном професионалном позоришту, посебно када се знало шта све ваља претходно припремити, додати, израдити у мајсторским радионицама, увежбати (у том периоду композитор је још живео и стварао). Прва *Охридска лејенда* у СНП-у је изведена **20. IV 1951**, у кореографији и режији Марине Олењине, оснивача, првог кореографа и педагога новосадског балетског ансамбла. Дириговао је Предраг Милошевић, сценографију је урадио Владимир Маренић и костиме Милица Бабић Јовановић, а улоге су тумачили Јелена Главонић (Биљана), Крсте Кузмановски (Марко), Анита Грахек (Бисерка)... Одиграно је 34 пута пред 13.777 гледалаца (два гостовања: у Сомбору и у Суботици). Мање познато је и фрагментарно извођење (III чин) *Охридске лејенде* 23. V 1953. у оквиру *Балетских вечери*. Од класичних балета тек ће 1954. на репертоару бити *Којелија* и 1955. *Лабудово језеро*.

Друго премијерно извођење, поводом обележавања 100 година СНП-а, одржано је **5. XI 1961**. у кореографији и режији Пије и Пина Млакара, диригент је био Лазар Бута, сценограф Стеван Максимовић, костимограф Стана Јатић. Улоге су играле Магда Веховец (Биљана), Стеван Израиловски (Марко), Мира Матић (Звезда Даница), Тита Ивковић (Бисерка), Добрила Ђурашевић (Голуб)... Одиграно је 18 пута (једном гостовано у Суботици), пред 6230 гледалаца. Балет ће четири месеца касније спремити класику *Жизелу*, а *Ромео и Јулију* децембра 1962, обе у кореографији Г. Македонског. Из овог периода, 1961. сачуване су малобројне црно-беле фотографије, позоришни плакати, похрањене поделе са именима балетских играча и бројем одиграних представа као драгоцени подсетници на трајну одговорност коју имамо према домаћем делу. Нова ће „Легенда“ постати оживљени кладенац српске балетске уметности двадесет година касније, о још једном, за историју СНП-а најважнијем датуму - уселење у нову зграду.

Андреј Колчериу

У поводу обележавања 120 година СНП-а и свечаног отварања новог здања првом балетском представом, премијером Христићеве *Охридске лејенде*, уприличено је **30. III 1981**, нешто више од годину дана откад су Охрид и језеро проглашени за Светску културну баштину и стављени под заштиту УНЕСКА. Кореографија и режија је била поверена Вери Костић, која је садржајну нит незнатно променила приближивши је свету реалности. Дириговао је Имре Топлак, сценографију и костиме је урадио Владислав Лалички, а играли су Биљана Његован (Биљана), Јон Константин (Марко), Татјана Матејић (Бисерка), читав балетски ансамбл, као и чланови новосадског КУД-а „Павел Јозеф Шафарик“... Балет је игран две сезоне, 1980/81. и 1981/82, одиграно 10 представа, пред 6394 гледаоца. Сећамо се и да је једна представа играна 13. IV 1981, у част 36. светског првенства у стоном тенису, када је наш град био домаћин. Од класичних балета на репертоару ће се појавити *Лабудово језеро*, у кореографији Вере Бокадору, тек у децембру 1981. и *Жизела* (још увек на репертоару), у кореографији Милице Јовановић, марта наредне године.

Четири деценије од тада „Легенда“ чека да буде поново изведена пред новом балетском публиком друге деценије 21. века, са потребом да је нова, као и свака будућа, публика баштини и сачува као први национални балет и јединствену културну тековину. Културна блага која су нам оставили зографи охридских светиња и учитељи Охридске књижевне школе, са врелима легенди и народних предања упредених у нити нашег словенског кода, и са местима одакле се чују откуцаји срца, где настају молитве и бисери, могу се мерити са благом која су нашем позоришту оставили кореографи свих „Легенди“ - Олењина, Млакарети, Вера Костић, Владимир Логунов. Легендарно домаће дело толико је јединствено, живо и дубоко, зато што се нама, „загледанима у дубока огледала нашег народног песништва, у његове вртоглаве вирове“ – баш као што је Васко Попа писао, „чини да на дну сваке речи назиремо чудотворне кључеве који отварају тајанствене капије лепоте, оне лепоте које ствара човек, да би њоме победио ругобу, време и смрт“. У условима који важе за усмену уметничку творевину – да дело живи и опстаје само током извођења – тако и ова балетска легенда, заустављена у времену, може да нам открије „чудотворна знамења“ чије су нам вредности најцењеније онда када их ругоба замагли, паралише или их нам ускрати. Стварање нове *Охридске лејенде* је попут савладавања стазе која води до „горског ока“, пута који је тежак али савладив, а њен опстанак увек зависи од свих нас.

Ивана Илић Киш

Сања Павић, Ана Ђурић, Андреј Колчериу и женски ансамбл (II слика)

Ана Ђурић , Милан Иван и балетски ансамбл

Ана Ђурић и женски ансамбл

The Legend Of Ohrid, the first national ballet

The most popular and most famous work of Serbian art music is ballet ***The Legend Of Ohrid*** composed by Stevan Hristić, a representative piece of art music permeated with emotions and folk dances. For the plot Hristić used the folk legend about a girl, a Turkish slave, who miraculously saves herself, turning into a dove, flying into the freedom. In two acts and four pictures, the folk tale is presented in all its beauty and simplicity, with a happy ending for a young loving couple (Biljana and Marko). Classical ballet expression, dance in the surreal world of lake fairies and mermaids, Danica The Morning Star who helps Marko in the search for Biljana, dance of the Turkish sultan's slaves, the arrival of Marko, armed with a magic sword, cutting guards and janissaries, the miraculous turn of Biljana into a dove, returning to the native village and the moment when life is renewed after the tyranny of the conquerors and the liberation of slaves, all this contributes to the originality, sincerity and immediacy of the ballet piece characteristic for this region.

Composer and conductor Stevan Hristić introduced himself to the public in 1907 with music for the piece *Čučuk Stana* (performed at the SNT, 1940), composed the operas *Twilight* (performed at the SNT, 1994), the *Equinox* after Ivo Vojnović and *Impure Blood* after Bora Stanković.

Андреј Колчериу и мушки ансамбл

One of the most famous and loved melodies „Pušči me“ and „Biljana platno beleše“ pervade **The Legend Of Ohrid**, the first national ballet. For the music of the fairies and mermaids Hristić found the proper musical language using all the achievements of late romanticism and musical impressionism.

A legend at the Serbian National Theater

The first performance in fragments on **April 5, 1933**, and as an all-night ballet, was premiered on **November 28, 1947** at the **National Theatre** in **Belgrade**, choreographed by Margarita Froman, conducted by Stevan Hristić. **For the first time at the Serbian National Theater**, a little more than a year after the ballet ensemble at the SNT was founded, the all-night ballet was performed on **April 20, 1951**, choreographed by Marina Olenjina, conducted by Predrag Milošević, and starring Jelena Glavonić (Biljana), Krste Kuzmanovski (Marko). It was the first national ballet on the SNT stage. The second premiere performance, on the occasion of the 100th anniversary of the SNT, was on **November 5, 1961**, choreographed and directed by Pia and Pino Mlakar, conducted by Lazar Buta, starring Magda Vehovec (Biljana), Stevan Izrailovski (Marko), Mira Matić (Danica The Morning Star), Tita Ivković (Biserka), Dobrila Đurašević (Golub)... The third premiere performance, and the first ballet performance that ceremoniously opened the new Serbian National Theater building was on **March 30, 1981**. Choreography and direction was entrusted to Vera Kostić, conducted by Imre Toplak, and the roles were: Biljana Njegovan (Biljana), Jon Konstantin (Marko), Tatjana Matejić (Biserka)..

translated by Jelena Lagator

„The main thing that characterises our performance is strict consistency with the demands of Stevan Hristić’s score. In the ballet art, there is a general choreographic practice to shorten, move or completely delete roles within the ballet. We wanted to avoid that and to preserve ideological and creative thread set by the composer. Also, one of the characteristics of Hristić’s score is the existence of a choir that sings behind the scene at certain moments. In all stage performances so far, the choir has been eliminated. In this way, the Hristić’s music has lost an important sound component..“

Aleksandar Kojić, conductor of SNT
(published by *Diplomacy&Commerce*, June 22, 2020)

Ана Ђурић , Андреј Колчеру (II слика)

Самјуел Бишоп и Иван Ђерковић

Женски ансамбл

Дуња Лепуша и женски ансамбл

Ана Ђурић и Андреј Колчериу

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
НОВИ САД

Позоришни трг 1, 21101 Нови Сад
Телефон: 021/ 6621 411 (централа)

За издавача / ЗОРАН ЋЕРИЋ, управник
УЈ Балет / ТОНИ РАНЂЕЛОВИЋ, директор

Уредник / ИВАНА ИЛИЋ КИШ
Фотографије / СРЂАН ДОРОШКИ
Обликовање / РАДУЛЕ БОШКОВИЋ
Графички уредник / ЂОРЂЕ ЛАБАТ
Компјутерски слог / ЉИЉАНА БИЛБИЈА

Штампа / ФУТУРА д.о.о., Нови Сад
Тираж 500

161. сезона 2021/2022.

www.snp.org.rs

Пројекат суфинансиран средствима Градске управе за културу Новог Сада